

MISKOLCI EGYETEM

**MŰSZAKI FÖLD- ÉS
KÖRNYEZETTUDOMÁNYI
KAR**

FELSZÍNALKTAN 1

FÖLDRAJZ ALAPSZAK
(NAPPALI MUNKAREND)

TANTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓS DOSSZIÉ

MISKOLCI EGYETEM
MŰSZAKI FÖLD- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI KAR
FÖLDRAJZ-GEOINFORMATIKA INTÉZET

Miskolc, 2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. Tantárgyleírás
2. Részletes tematika
3. Minta zárthelyi dolgozat
4. Vizsgakérdések
5. Egyéb követelmények

1. TANTÁRGYLEÍRÁS

Tantárgy neve: Felszínalaktan 1. Tárgyfelelős: Dr. Hevesi Attila, professzor emeritus	Tantárgy kódja: MFKFT6102 Tárgyfelelős tanszék/intézet: Földrajz-Geoinformatika Intézet Tantárgyelem: kötelező
Javasolt félév: 1.	Előfeltételek: nincs
Óraszám/hét (ea+gyak): 2+2	Számonkérés módja (a/gy/v): vizsga
Kreditpont: 4	Tagozat: nappali
<p>Tantárgy feladata és célja: Megismertetni a földfelszín formakincsének létrehozó erőit, a felszínformák kialakulásának törvényszerűségeit, jellegzetes alakjukat, egymással való kapcsolataikat. Bebizonyítani, hogy a felszínalaktan az egész földrajztudomány legcsudálatosabb része.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Ismeri az általános földrajzi diszciplínák alapvető összefüggéseit természet-, társadalom-, valamint részben regionális földrajzi területen. Ismeri a földrajzi gondolkodás alapvető jellegzetességeit, a geográfiai elemzés követelményeit. Ismeri a földrajzi szakterülettel kapcsolatos természeti folyamatok, természeti erőforrások, élő és élettelen rendszerek alapvető működési elveit. Ismeri a természeti és az ezekkel összefüggésben lévő antropogén folyamatok törvényszerűségeit. képesség: Képes a természeti folyamatok, természeti erőforrások, élő és élettelen rendszerek szakterületéhez tartozó alapvető gyakorlati problémáinak megoldására. Képes logikus földrajzi állítások megfogalmazására, azok feltételeinek és az azokból levonható következtetések pontos megadásával. Képes a természeti és az ezekkel összefüggésben lévő antropogén folyamatokkal kapcsolatos törvényszerűségek felismerésére, alkalmazására. Képes a természetföldrajzi módszerek ismeretben terepi és laboratóriumi vizsgálatok elvégzésére. Képes a földrajzi problémák felismerésére, megfogalmazására. Képes geográfiai elemzéseket végezni. attitűd: Törekszik a földrajztudományi elméletek, paradigmák, elvek minél teljesebb megismerésére. Földrajzi terepi és laboratóriumi tevékenysége során környezettudatosan jár el, elkötelezett a fenntartható fejlődés iránt. Nyitott a szakmai eszmecserére, a szakmai együttműködésre, törekszik arra, hogy feladatainak megoldása a munkatársak véleményének megismerésével, lehetőség szerint együttműködésben történjen. autonómia és felelősség: Alapvető elméleti és alkalmazott földrajzi és releváns környezettudományi szakmai kérdésekben önállóan, források felhasználásával hoz döntéseket. Tisztában van a földrajzi tudományos kijelentések értékével, azok alkalmazhatóságával, korlátaival.</p>	
<p>Tantárgy tematikus leírása:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A felszínalaktan fogalma, helye a földtudományok között, kialakulásának rövid története. Belső- és külső erők fogalma. Tényezőik, folyamataik. 2. Belső erők. A Föld szerkezete és a kőzetlemez-elmélet (lemeztektonika). Hőgócok, hőgócsávok. Kőzetburok vagy földkéreg? A kőzetlemezek mozgásának okai. Óceáni-hátságok, mélytengeri-árkok. A kőzetlemezek határai, fajtáik. 3. Számonkérő írásbeli zárthelyi dolgozat. 4. A kőzetlemezek mozgásából következő belső erők. 5. A mélységi- és kismélységi magmás működések létrehozta kőzetek és felszínalakító hatásuk (magmatömbök, -ágak, -kүszőbők; magmagombák). 6. Tűzhányók (I.). Hasadék- és csatornás (kürtős) tűzokádók; hasadék mentén sorakozó csatornások. Kitörésfajták és összefüggéseik a lemezhatárokkal. 7. Tűzhányók (II.). Kiömlési- és kiszórt kőzetek és az általuk létrehozott felszínformák. 	

Lávatakarók, lávakúpok, pajzsok, rétegtűzhányók, kaldérák.

8. A tűzhányótevékenységet kísérő és követő (utó) működések: fumarolák, szolfatárak, mofetták, borvizek (csevicék) és felszínalakító hatásuk.

9. Törés, vetődés, földrengés; sebességük és az általuk létrehozott felszínformák. Földrajzi megoszlásuk. Gyűrődés. A gyűrődés létrehozta felszínformák.

10. A szárazföldek és a tengerek szintingadozásának okai és következményei. A táblás-vidékek jellemzői és földrajzi elterjedésük.

11. A hegységképződés. Okai és időbeli egymásutániségük. Hány féle szerkezetű hegység van? A Föld nagy hegységképződési időszakai, koruk és jellemzőik. Ősföldek, ó- és közép-újidei hegységrendszerek.

12. Írásbeli számonkérő zárthelyi.

13. Kőzetpusztulás. Belső és külső okai. Aprózódás. Mállás.

14. Kőzetalakzattan.

Oktatási módszerek:

Előadás szemléltetéssel. Ábrák, képek, mozgóképek elemzése egyéni és csoportos hallgatói munkaformában.

Számonkérés módja:

A gyakorlatokon való részvétel kötelező, az azokon való aktivitás 20%-ban beleszámít a vizsgajegybe. Az aláírás feltétele a zárthelyi dolgozat legalább elégséges szintű megírása.

Értékelés:

100–85%: jeles; 75–84%: jó; 63–74%: közepes; 50–62%: elégséges; 0–50%: elégtelen.

Kötelező irodalom:

Borsy Z. (szerk.) 1993: Általános természetföldrajz: Fejezetek az általános természetföldrajz köréből. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 832 p.

Gábris Gy. (szerk.) 2013: Általános természetföldrajz II. ELTE Eötvös Kiadó, 484 p.

List of Landforms on Earth. Types of Landforms and Definitions.

<http://worldlandforms.com/landforms/list-of-all-landforms/>

Lóczy D. – Veress M. 2005: Geomorfológia I: Földfelszíni folyamatok és formák. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 335 p.

Lóczy D. (szerk.) 2008: Geomorfológia II: Földfelszíni folyamatok és formák. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 440 p.

Szabó J. 2013: Általános természetföldrajz I. ELTE Eötvös Kiadó, 414 p.

Ajánlott irodalom:

Cholnoky J. évsz. nélkül: A földfelszín formáinak ismerete. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi nyomda.

Bulla B. 1954: Általános természeti földrajz II. köt.: A szilárd kéreg általános természeti földrajza a földfelszín formáinak ismerete (geomorfológia). Tankönyvkiadó, Budapest, 549 p.

Butzer, K. W. 1986: A földfelszín formaképzése. Gondolat kiadó, Budapest, 520 p.

Gábris Gy. 2007: Földfelszín és éghajlat: A felszínalakítástól a felszínalakításig. ELTE Eötvös Kiadó, 225 p.

Gouide, A.S. 2004: Encyclopedia of Geomorphology Vol. 1-2. Routledge. 1156 p.

Hevesi A. 1997: Természetföldrajzi kislexikon. PannonKlett Kiadó, Budapest; 2002: Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 194 p.

Huggett, R.J. 2007: Fundamentals of Geomorphology (2nd ed.). Routledge. 458 p.

2. RÉSZLETES TEMATIKA

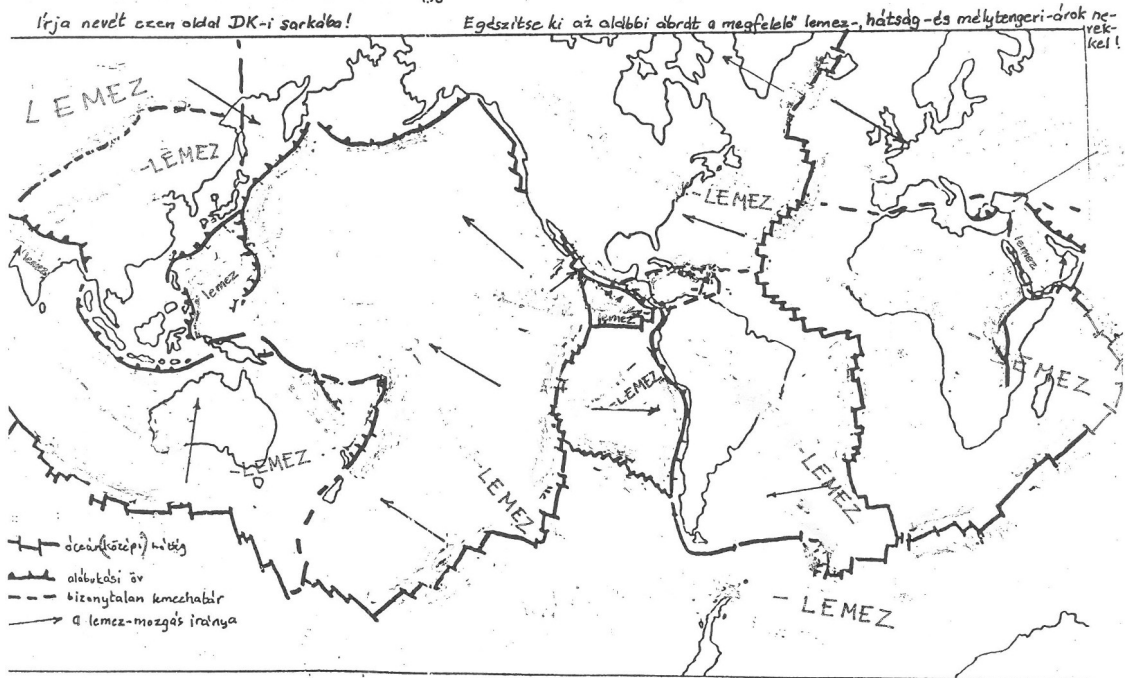
DÁTUM	ELŐADÁS
09. 12.	A felszínalakítan fogalma, helye a földtudományok között, kialakulásának rövid története.
09. 19.	Belső erők. A Föld szerkezete és a kőzetlemez-elmélet (lemeztektonika). Hőgócok, hőgócsávok. Kőzetburok vagy földkéreg? A kőzetlemezek mozgásából következő belső erők.
09. 26.	A mélységi- és kismélységi magmás működések létrehozta kőzetek és felszínalakító hatásuk (magmatömbök, -ágak, -küszöbök; magmagombák).
10. 03.	Tűzhányók (I.). Hasadék- és csatornás (kürtős) tűzokádók; hasadék mentén sorakozó csatornások. Kitörésfajták és összefüggéseik a lemezhatárokkal.
10. 10.	Tűzhányók (II.). Kiömlési- és kiszórt kőzetek és az általuk létrehozott felszínformák. Lávatakarók, lávakúpok, pajzsok, rétegtűzhányók, kaldérák.
10. 17.	A tűzhányótevékenységet kísérő és követő (utó) működések: fumarolák, szolfatárak, mofetták, borvizek (csevicék) és felszínalakító hatásuk.
10. 24.	Törés, vetődés, földrengés; sebességük és az általuk létrehozott felszínformák. Földrajzi megoszlásuk.
10. 31.	Oktatási szünet.
11. 07.	A szárazföldek és a tengerek szintingadozásának okai és következményei.
11. 14.	A táblás-vidékek jellemzői és földrajzi elterjedésük.
11. 21.	A hegységképződés. Okai és időbeli egymásutániségük. Hány féle szerkezetű hegység van? A Föld nagy hegységképződési időszakai, koruk és jellemzőik.
11. 28.	Kőzetpusztulás. Belső és külső okai. Aprózódás. Mállás.
11. 05.	Karsztosodás.
12. 12.	Kőzetalakzattan.

DÁTUM	GYAKORLAT
09. 13.	Belső- és külső erők fogalma. Tényezőik, folyamataik.
09. 20.	Oktatási szünet (sportnap)
09. 27.	A kőzetlemezek mozgásának okai. Óceáni-hátságok, mélytengeri-árkok. A kőzetlemezek határai, fajtáik.
10. 04.	Számonkérő írásbeli zárthelyi dolgozat. A mélységi- és kismélységi magmás működések révén létrejött felszínformák ismerete (kép-, ábra-, térképelemzés).
10. 11.	Tűzhányó típusok alakrajzi sajátosságai, földrajzi eloszlásának törvényszerűségei.
10. 18.	Kiömlési- és kiszórt kőzetek és az általuk létrehozott felszínformák ismerete (kép-, ábra-, térképelemzés).
10. 25.	A tűzhányótevékenységet kísérő és követő (utó) működések: fumarolák, szolfatárak, mofetták, borvizek (csevicék) és az általuk létrehozott felszínformák ismerete (kép-, ábra-, térképelemzés).
11. 01.	Oktatási szünet.
11. 08.	A gyűrődés létrehozta felszínformák ismerete (kép-, ábra-, térképelemzés).
11. 15.	A táblás-vidékek jellemzői és földrajzi elterjedésük (kép-, ábra-, térképelemzés).
11. 22.	Ősföldek, ó- és közép-újidei hegységrendszerek (kép-, ábra-, térképelemzés).
11. 29.	Az aprózódás és a mállás formakincse (kép-, ábra-, térképelemzés).
11. 06.	Egyes kőzettípusokhoz kapcsolódó jellegzetes formakincs.
12. 13.	Számonkérő írásbeli zárthelyi dolgozat.

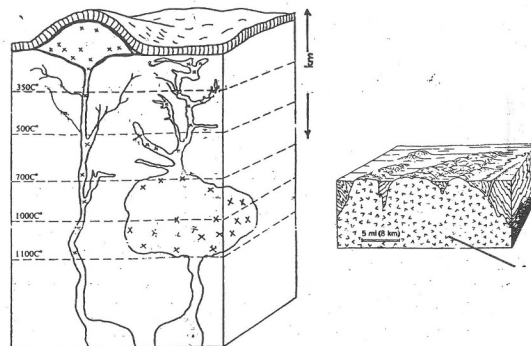
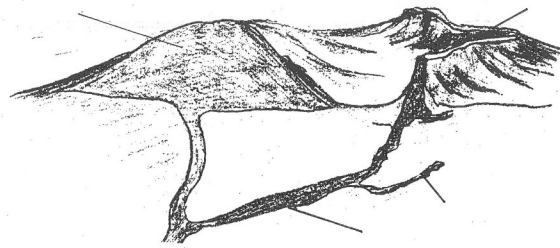
3. MINTA ZÁRTHELYI DOLGOZAT

Kérdések, feladatok:

1.

2.

A mélyégi magmás működés által létrehozott formák és a magmakiülés szakaszai

Írja nevét ezen oldal DK-i sarkába!
 Adssa el jelmagyarázattal a fenti ábrákat!

4. VIZSGAKÉRDÉSEK

A Föld belső szerkezete; különös tekintettel a lágyköpenyre és a kéregre.

A kőzetlemezek fogalma, kialakulásuk okai, „fajtaik”. Mozgásuk és azok következményei.

A mélységi magmás tevékenység és felszínalakítási hatása.

Tűzhányó tevékenység és felszínalakítási hatása. Működés- és kitörés fajták.

A földrengés fogalma, okai és felszínalakítási hatása.

A törés és a vetődés fogalma. Okaik. Az általuk létrehozott felszínformák.

A gyűrődés fogalma, okai. Gyűrődéses felszínformák.

Hasonlítsa össze az óceáni-hátságok és a mélytengeri-árok menti, a lemezmozgások által létrejövő folyamatokat!

5. EGYÉB KÖVETELMÉNYEK

Nincsenek egyéb követelmények.